

SKOLPORTENS NUMRERADE ARTIKELSERIE
FÖR UNDERVISNING, LÄRANDE OCH LEDARSKAP

»VI LÖSER DET, VI LÖSER DET!«

Om olika återkopplingsformer
inom ämnet hem- och
konsumenkunskap

FÖRFATTARE:

Katarina Neidestam

Linda Forssman

SKOLPORTEN

LEDA & LÄRA

5/2025

SAMMANFATTNING

I DETTA FORSKNINGS- OCH UTVECKLINGSPROJEKT (FOU-projekt) undersöks olika former av återkoppling inom hem- och konsumentkunskap (HKK) och deras betydelse för elevernas arbetsprocess och lärande. Återkoppling har en central roll i lärandeprocessen. Läraren måste därför veta när och hur återkoppling ska ges för att stärka eleverna i deras lärande. Två HKK-lektioner filmades och analyserades med fokus på återkopplingssituationer. Genom analysen identifierades fyra huvudteman: praktisk handling, bildstöd, frågeställningar och sociala medier, som visade sig ha stor betydelse för elevernas framsteg. Slutsatsen är att medveten användning av återkoppling, som individanpassas och integreras i undervisningen, ökar elevernas självständighet och främjar deras lärande.

Katarina Neidestam är lärare i hem- och konsumentkunskap i åk 6–9 och arbetar på skolorna Mariekällskolan (Oxbacksenheten) och Lina grundskola i Södertälje kommun. E-post: katarina.neidestam@skolasodertalje.se

Linda Forssman är lärare i hem- och konsumentkunskap i åk 6–9 och arbetar på skolorna Mariekällskolan (Oxbacksenheten) och Lina grundskola i Södertälje kommun. E-post: linda.forssman@skolasodertalje.se

Denna artikel har den 29 januari 2025 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan. Artikeln har granskats av en forskare som ingår i Skolportens granskargrupp.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisning i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn och artikelns titel anges, samt källa: Skolportens artikelserie. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens artikelserie Leda & Lära:
www.skolporten.se/forskning/utveckling/

Aktuella Författaranvisningar & Skrivregler:
www.skolporten.se/forskning/skolutveckling/skolportens-utvecklingsartiklar/

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Mejla till redaktionen@skolporten.se

INNEHÅLL

INLEDNING	7
Tidigare forskning om återkoppling	8
Återkoppling inom HKK.....	9
 SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR, METOD OCH GENOMFÖRANDE	11
Syfte och frågeställningar	11
Metod och genomförande.....	11
 RESULTAT	15
I praktisk handling	15
Bildstöd och sociala medier.....	15
Frågeställningar	16
 DISKUSSION	17
 SLUTSATS	19
 REFERENSLISTA	21

INLEDNING

Hur ska jag forma degen? frågar eleven som ska baka tortillas. Läraren håller upp degen och känner på degen genom att bearbeta den med hjälp av fingrarna och händerna, samt förstärker handlingen till eleven genom att säga att man ska "tänka lite pizza". Under hela detta moment iakttar eleven vad läraren gör och säger. Eleven härmar i handling lärarens rörelser, och läraren försäkrar sig om att eleven har förstått genom att fråga hur den ska gå vidare, innan hon lämnar elevens kök.

I ett annat kök frågar en elev sin kökskamrat hur man skär en morot i strimlor. Kamraten lyssnar, och börjar därefter visa i handling och beskriva med ord genom att säga "man skär den så här". Eleven iakttar kamraten och börjar härma handlingen. Kamraten som besitter kunskaper av att hantera kniven visar upp en fin teknik genom att strimla moroten med en mjuk handrörelse. De båda eleverna står sida vid sida och skär morot.

EXEMPLEN OVAN VISAR två situationer som skulle kunna vara hämtade från vilken skola som helst i Sverige. De beskriver hur elever inom ämnet hem- och konsumentkunskap (HKK) kommer vidare i sin arbetsprocess genom återkoppling på olika sätt. Det kan ske i handling när eleven härmar en rörelse, verbalt genom en fråga eller ett påstående eller i dialog med kamraterna eller läraren när det gäller vilket alternativ som är bäst för att genomföra uppgiften. Elevernas språkliga förutsättningar kan skilja sig åt och deras praktiska förkunskaper och erfarenheter inom ämnet HKK kan också variera. Språket ersätts och kompletteras ofta genom exempelvis blickar och nickningar, placering av kroppen och/eller materiella villkor i arbetet. Det sociala samspelet i HKK-salen ger många möjligheter till återkoppling mellan olika konstellationer av individer.

Det finns ett stort behov av att undersöka återkoppling inom HKK. Intresset för att utveckla vår undervisning i HKK ledde till att vi ville undersöka och bli medvetna om vilka former av återkoppling som har god effekt på arbetsprocessen och lärandet inom ämnet. Det vill säga vilka former av återkoppling som stödjer elevernas lärandeprocess när det gäller att hantera och lösa olika problem, samt värdera olika val under en lektion.

Den här studien bygger vidare på ett praktisknära forskningsprojekt så kallat RAM-projekt inom Stockholm Teaching and Learning Studies (STLS). STLS är ett nätverk som bedriver ämnesdidaktiska projekt. RAM-projektet uppmärksammade behovet av återkopplingsformer som stödjer elevernas läroprocess. Lsåret 2022–24 genomförde vi ett forsknings- och utvecklingsprojekt (FOU) via STLS inom ämnet HKK. Syftet var att undersöka olika former av återkoppling i undervisningssituationer i två skolor i Södertälje kommun.

TIDIGARE FORSKNING OM ÅTERKOPPLING

ENLIGT BOUD & Molloy (2013, översatt citat enligt Karolinska Institutet), definieras återkoppling som en process där den lärande inhämtar information om sin prestation. Detta för att förstå likheterna och skillnaderna mellan kvalitén på den egna nuvarande prestationen och vad som krävs för en viss prestation.” Kunskap om när och hur återkoppling ska ges blir ett betydelsefullt redskap för lärare i uppdraget att främja elevernas inlärningsprocess. Läraren behöver vara medveten om vikten av att göra medvetna val och anpassningar för att eleverna ska få adekvat stöd när behovet är som störst. För att få information om var eleverna befinner sig i sin lärandeprocess behöver läraren individanpassa återkopplingen kring hur eleven/gruppen kan komma vidare mot lärandemålet.

Klassrumssituationer behöver också analyseras och elevprestationer synas, för att utforma nästa steg i undervisningen. Figur 1 (nedan) visar de fem nyckelstrategierna för återkoppling inom formativ bedömning enligt Leahy m.fl. (2005). Den kan vara ett stöd för läraren för hur olika aktiviteter gynnar elevernas arbetsprocess. Läraren behöver klargöra och delge lärandemål och kriterier för framgång samt strategiskt skapa aktiviteter som visar var eleverna befinner sig i lärandeprocessen. Riktningen framåt formas av var eleven befinner sig nu, vart den är på väg och hur eleven kommer vidare för att nå dit. I praktiken handlar det om att läraren individanpassar och genomför effektiva diskussioner, aktiviteter och uppgifter som

skapar förutsättningar för lärande och återkopplar för att lärande ska ske. Genom att aktivera eleverna som ägare av den egna lärprocessen samt genom att aktivera eleverna som läranderesurser för varandra, tar eleverna ökat ansvar för sitt eget lärande. Detta är viktigt för hur eleven kommer vidare men läraren behöver även hjälpa eleverna genom att ge nyanserad och framåtriktad respons (Wiliam, 2019).

Berggren (2019) menar att goda skäl finns att se återkoppling från kamrater och lärare som kompletterande aktiviteter, som bidrar till att lyfta både undervisning och lärande. Kamratåterkoppling som metod har vuxit sig starkare på senare år. Enligt Berggren (2019) kompletterar återkoppling från kamrater återkoppling från läraren genom att lyfta nya perspektiv. Berggrens tankar stöds av Jönsson (2020) som menar att kamratåterkoppling är ett effektivt pedagogiskt redskap när det handlar om att lära eleverna att urskilja olika kvaliteter. I det ständiga samspelet i salen kan eleverna titta, jämföra och ställa frågor till varandra och få nya idéer. Wiliam (2017) menar att när elever aktiveras till att bedöma andra elevers arbeten, kan det leda till ökade studieresultat, om det genomförs på rätt sätt. Det är viktigt att uppmuntra kommunikation och erfarenhetsutbyte mellan elever, som stöd i att lösa problem och utmaningar i arbetsprocessen. Dock kräver det träning och att både elever och lärare är överens om mål och kvalitetskriterier för uppgiften.

	Vart eleven är på väg	Var eleven befinner sig nu	Hur eleven kommer vidare
Lärare	Förtydliga och förstå mål och kriterier	Skapa aktiviteter som visar var eleverna befinner sig i lärandeprocessen	Ge nyanserad och framåtriktad respons
Elevers kamrater		Aktivera eleverna som resurser för varandra	
Elev		Aktivera eleverna som ägare av den egna lärandeprocessen	

Figur 1: De fem nyckelstrategierna enligt Leahy, Lyon, Thompson och Wiliam, (2005).

TIDIGARE FORSKNING OM återkoppling inom de praktiskt-estetiska ämnena är begränsad. De studier vi hittat behandlar till exempel matlagning ur sociokulturellt perspektiv (Granberg, 2018) och Hipkiss (2014) har gjort en språkdidaktisk studie av skolämnena HKK, kemi och biologi för att undersöka semiotiska resurser i klassrummet. Oljans (2020) har undersökt matens betydelse för hälsan. Gelinder (2020) har tittat på mat utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Taar (2017) har undersökt ämnet Home Economics i Estland och har tittat på hur viktig lärarens utformning av uppgifter är för eleverna. Vi ser ett behov av forskning om återkoppling inom HKK för att ytterligare belysa undervisningens betydelse för inläringen, samt för att undersöka vilka former av återkoppling som gynnar elevernas lärandeprocess när det gäller att värdera olika val under en lektion.

Skolinspektionen (2019) framhöll att eleverna i HKK sällan ges möjlighet att reflektera över sitt eget lärande i undervisningen. Läraren i HKK spelar enligt Hipkiss (2019 s. 140–141) en viktig roll i att “hjälpa till att skapa explicita kopplingar mellan gamla och nya kunskaper”, vid utformning av uppgift eller i samtalet “där och då” i köksenheter. I syftestexten till ämnet HKK står att läsa att: “I en process där tanke,

sinnesupplevelser och handling samverkar ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper som rör mat och måltider. Undervisningen ska därigenom bidra till eleverna utvecklar sin initiativförmåga och kreativitet vid matlagning (Skolverket, 2022, s. 43). Detta innebär i HKK- undervisningen att eleverna bland annat ska ges förutsättningar att utveckla förmågan att värdera val och handlingar i praktiskt arbete som matlagning och bakning. HKK-ämnet handlar primärt om kunskaper i praktisk handling men också om att kunna stanna upp och reflektera kring lärandeprocessen. HKK är ett ämne med många möjligheter till olika återkopplingssituationer då samspelet mellan elever-lärare-materiella förhållanden är synligt, uppenbart och fullt möjligt att ompröva under lektionens gång. Med denna studie vill vi presentera olika former av återkoppling som förekommer frekvent i HKK-undervisningen men även visa på andra former av återkoppling som eleverna använder sig av för att lösa problem. Wiliam (2014, s. 139) säger: “när allt kommer till kritan är den enkla sanningen den att den mest effektiva feedbacken är just den feedback som våra elever faktiskt använder för att förbättra sitt eget lärande.”

SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR, METOD OCH GENOMFÖRANDE

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

DET ÖVERGRIPANDE SYFTET med den här undersökningen är att öka förståelsen för vad återkoppling kan innebära i HKK. Vidare syftar den till att visa på återkopplingens betydelse för lärandeprocessen men också bidra till förståelse för att återkoppling innebär olika saker för olika personer. Den vetenskapen kan i sin tur bidra till att undervisning i HKK utvecklas och anpassas mer individuellt. Syftet med studien är att undersöka, synliggöra och medvetandegöra bety-

delsen av hur olika former av återkoppling bidrar till utveckling i elevernas arbetsprocess.

Utifrån detta formulerades följande frågeställning:

- ★ Vilka former av återkoppling gör att elevernas arbetsprocess utvecklas under en lektion som handlar om att värdera val i HKK?

METOD OCH GENOMFÖRANDE

FÖR ATT UNDERSÖKA vilka former av återkoppling som används och gynnar elevers lärande i HKK filmades två lektioner som planerats specifikt med fokus på att värdera och göra val. Filmmaterialet transkriberades och därefter genomfördes en tematisk analys. Det började med att en lektion planerades och sedan genomfördes vid två tillfällen. Eleverna som deltog på lektionerna gick i årskurs 9 och arbetade under lektionen enskilt eller i grupper om två till tre elever. Riktlinjerna enligt de forskningsetiska principerna (Vetenskapsrådet, 2017) följdes och deltagande

elever hade gett sitt skriftliga medgivande. Eleverna fick både muntlig och skriftlig information om hur det insamlade materialet skulle användas och hanteras.

Lektionsplaneringen innehöll startuppgift, lärandemål, lektionsinnehåll och utvärdering. Lektionen handlade om att eleverna skulle tillaga en kreativ måltid utifrån ett urval av ingredienser samt att de skulle öva på att värdera sina val av ingredienser utifrån perspektiven ekonomi och miljö. Eleverna hade tillgång till visuellt stöd i form av en bingobricka med information om de olika ingredienserna (teck-

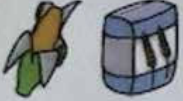
nad bild på livsmedlet, pris, produktionsland, eventuell miljömärkning). Vid valet av bingobricka som en del av lektionen var vår avsikt att låta eleverna använda bingobrickan för att kunna jämföra, värdera och välja olika ingredienser till den kreativa måltiden. Bingobrickans utformning syftade till att visa på olika ingrediensval, som ett stöd till både lärare och elever.

Film som datainsamlingsmetod valdes av flera anledningar. En anledning är fördelen att den är beständig. Filmat material möjliggör dessutom att studera interaktioner mellan lärare, elever och materialet flera gånger för att identifiera intressanta återkopplingssituationer utifrån olika aspekter. Med film som metod blir det tydligt vad som sägs, görs och vad som sker, till exempel hur den verbala kommunikationen förstärks med ord, kroppsrörelser och genom blickar.

Det var en fördel att vara två lärare vid filmningen. Den ena läraren filmade lektionen när den andra lära-

ren undervisade. Rollerna byttes under nästa lektion på den andra skolan. Hirsh (2019) säger att "det finns många fördelar med att vara två" (s. 130) när båda ställer frågor, och den andra antecknar/observerar kan man därefter börja urskilja likheter och skillnader i samtalet. En nackdel med att filma eleverna skulle kunna vara att eleverna blir hämmade i både tal och rörelser. Det kan visa sig genom att eleverna inte vågar pröva en idé fullt ut eller uttrycka en tanke som ej är prövad. För att analysera och identifiera olika former av återkoppling i filmmaterialet tog vi inspiration av tematisk analys enligt Braun & Clarke (2019). Denna form av analys lämpar sig väl för att identifiera teman och mönster som sedan används som underlag för diskussion om återkoppling. Tematisk analys är tidskrävande på grund av den mängd data som ska hanteras och analyseras.

Figur 2: Bingobrickan.

 Tortillabröd 31,53 kr/kg Land: Polen Info: huvudingredienserna kommer från: EU	 Vetemjöl 21,73 kr/kg Land: Sverige Info: KRAV
 Majsmjöl 31,23 kr/kg Land: EU, Tyskland Info: glutenfri, vegan, vegetarisk, FSC	 Vitkål 22,68 kr/kg Land: Sverige Info: Eko

Analysen skedde i följande steg:

1. Vi lärde känna det filmade materialet genom att det transkriberades och bearbetades. Vi tittade på det filmade materialet flertalet gånger, tillsammans med transkriptet.
2. Tio situationer med olika former av återkoppling valdes ut utifrån det filmade materialet och transkriptet.
3. För att finna teman så valdes fyra situationer ut. För att få syn på och söka efter olika teman strukturerades det transkriberade materialet i tabellform.
4. Vi prövade och granskade olika sätt genom att titta på skeendet för att avgränsa våra teman. Fokus lades på verbala och praktiska handlingar för att få syn på vilken effekt återkopplingen hade på elevernas arbetsprocess.
5. Definition och namngivning av fyra teman (olika återkopplingsformer) genomfördes.
6. Rapportskrivning utifrån analys av data och tolkning av resultaten utifrån forskningsfrågan.

RESULTAT

RESULTATEN FRÅN STUDIEN synliggör hur olika former av återkoppling sker spontant eller planerat i HKK-undervisningen och hur dessa påverkar elevernas fortsatta handlande i situationer där problem uppstår. Genom den tematiska analysen har fyra teman framkommit som knyter an till vår frågeställning: "Vilka former av återkoppling gör att eleverna kommer vidare i sin arbetsprocess?" Temana är praktisk handling, bildstöd, frågeställningar och sociala medier. Dessa fyra teman förekommer återkommande i olika åter-

kopplingssituationer under våra två filmade HKK-lektioner.

I några undervisningssituationer uppmärksammades händelser och skeenden som påverkade elever på olika sätt, så att de kom framåt i sin läroprocess. Genom att antingen ge eller få återkoppling, påverkades effekten på elevernas fortsatta arbetsprocess. Förekomsten av återkopplingsformer varierar till antalet, från en till flera beroende på vilket behov som finns hos eleverna.

I PRAKTISK HANDLING

I DEN PRAKTISKA handlingen visar resultatet hur läraren och eleverna ofta använder kroppen och rörelser för att visa och instruera nästa steg i arbetsprocessen, till exempel genom att tillsätta mer mjöl när man gör deg. Det är ett samspel mellan lärare och elev men även ett samspel mellan förstärkande rörelser och materiella villkor.

Läraren föreslår: "jag skulle nog tillsätta lite mer mjöl" varpå eleven lyssnar på förslaget och tillsätter sedan en tesked mjöl till degen, men märker efter att ha känt på degen med fingrarna och även tagit stöd av receptet, att det behövs ännu mer mjöl för att degen ska få rätt konsistens.

Vi ser hur eleverna i gruppen lär varandra då de besitter olika kunskaper och erfarenheter som krävs för att de ska kunna lösa uppgiften. Eleverna använder sig av tidigare erfarenheter vid problemlösning. När eleverna råkar tappa ett tortillabröd på golvet och inser att de behöver baka nytt tortillabröd så reflekterar en av eleverna över tortillabrödet genom att säga: "vet du det blev ganska litet" och kommer med ett förslag till övriga två i gruppen: "ni kan kanske göra dem lite större den här gången". En i gruppen tycker att de första tortillabröden blev för små till storleken och att det är önskvärt med lite större tortillabröd när de ändå ska baka nya.

BILDSTÖD OCH SOCIALA MEDIER

RESULTATET VISAR ATT om undervisningen innehåller stödjande funktioner exempelvis bildstöd och tydlig lektionsstruktur skapas förutsättningar för ett lärande

klimat där återkoppling naturligt kan ske i olika former. Genom att hänvisa till exempelvis bildstödet i form av bingobricka blir det enklare för eleverna att

kunna jämföra och värdera olika livsmedel utifrån perspektiven ekonomi och miljö. Flera elever gick återkommande till bingobrickan med de olika alternativen, för att se och jämföra om deras arbete följde kriterierna för uppgiften: att skapa en måltid där man skulle värdera olika val inom ekonomi och miljö.

Ett annat komplement till undervisningen, som eleverna gärna tar intryck av är sociala medier, till exempel TikTok. "Kolla jag ska visa dig... var är min mobil... en snabbis bara..." sades i ett kök där två elever arbetade. En av eleverna använde sin mobiltelefon för att visa sin kamrat ett klipp från TikTok där man kunde se hur man formade tortillabröd. Eleven sa: "vi behöver några idéer, antingen så gör vi vanlig tacos eller så kan vi göra såhär". Eleven pekar på

bingobrickan som ett alternativ. I detta fall löste de utmaningen genom tidigare erfarenheter, stöd i sociala medier och även genom bildstödet som ett alternativ.

Vi såg också att samma grupp av elever sökte stöd och inspiration i den praktiska handlingen genom att utgå både från bildstödet (bingobrickan) och från TikTok. Eleverna valde att använda färdiga tortillabröd för att kunna forma dessa till "hårda tortillaskal". Eleverna diskuterar och prövar olika metoder för att forma tortillabrödet. De prövar de sig fram genom att hänga tortillabröd över ugnsgallret på olika sätt och genom att säga: "vänta ska jag ha den på två eller tre?". I den praktiska handlingen kommer eleverna slutligen fram till hur bröden ska se ut.

FRÅGESTÄLLNINGAR

NÄR LÄRAREN STÄLLER öppna frågor som inleds med varför? får eleverna reflektera över sina val och handlingar. Ett exempel på elevsvar är: "det är bättre för miljön", varpå lärarens följdfråga blir "hur då?" och eleven får en chans att tänka ett varv till innan den svarar igen.

När eleven ställer frågor till läraren handlar det ofta om bekräftelse och ger det värdefull information om var eleven befinner sig och vad läraren eventuellt

behöver förstärka i sin undervisning. En frågeställning från elev till lärare kan handla om att få hjälp med en metod eller få bekräftelse att eleven har förstått uppgiften och är på rätt väg. Läraren återkopplar både verbalt och i praktisk handling. I det filmade materialet säger en elev: "hur gör man såna här runda tortilla?" och läraren frågar om den ska visa hur man gör och ger därefter instruktioner såsom: "börja med att göra som en snöboll".

DISKUSSION

STUDIENS SYFTE VAR att undersöka, synliggöra och medvetandegöra hur olika former av återkoppling bidrar till att utveckla elevers arbetsprocess. Frågeställningen som guidade undersökningen löd: *Vilka former av återkoppling gör att elevernas arbetsprocess utvecklas under en lektion som handlar om att värdera och göra val i HKK?*

Resultaten visar att återkoppling som främjar elevers utveckling är individanpassad, situationsbunden och kan anta flera former samtidigt.

Ett tillåtande klassrumsklimat och ett utforskande förhållningssätt från lärarens sida underlättar elevers lärande vid problemlösning. Goda relationer mellan lärare och elever är avgörande för att återkoppling ska tas emot och omsättas i handling. Vi ser på filmerna att eleverna inte påverkas nämnvärt av att bli filmade när de arbetar praktiskt. Vi tänker att en orsak till detta är att de känner sig trygga med oss, de är vana vid digital teknik och räds inte att bli filmade eller söka svar på egna frågor med hjälp av mobil.

Med grund i relationell kompetens kan läraren använda eleverna som resurser för varandra, samtidigt som läraren får insikter om elevernas nuvarande kunskapsnivå och därmed kan planera nästa steg didaktiskt. Detta överensstämmer med Bouds (2013) beskrivning av återkoppling som en process där elever förstår skillnaderna mellan sin nuvarande prestation och vad som krävs för att nå en viss nivå.

Studien visar att elever använder sig av kamratåterkoppling i högre grad än förväntat. De använder varandra som bollplank vid problem och drar nytta av tidigare erfarenheter, exempelvis tekniker de lärt sig hemma. Överraskande var att några elever vände sig till sociala medier, exempelvis TikTok, för att lösa en uppgift trots mobilförbud. Eleverna visade stolt upp sin lösning och förklarade för läraren hur de hittat tekniken, vilket illustrerar hur inspiration från sociala medier kan berika undervisningen. Berggren (2019) och Jönsson (2020) betonar båda vikten av att se återkoppling från kamrater och lärare som komplet-

terande faktorer som stärker både lärande och undervisning. Eleverna använde här lärarens bildstöd som grund och kompletterade med inspiration från TikTok för att lösa uppgiften kreativt och självständigt. Enligt Jönsson (2020) måste målen vara tydliga och uttryckta i handlingstermer för att elever ska kunna ta ansvar för sitt eget lärande. Även Lundahl (2020) betonar vikten av att elever får observera andras arbeten för att utveckla nya perspektiv och tekniker.

Återkoppling i HKK-salen sker ofta genom dialog mellan lärare och elever, där frågor som påminner om lärandemål eller utvecklar resonemang blir centrala. Genom att elever uppmuntras att ställa frågor till varandra och läraren övas de i att nå gemensamma överenskommelser och reflektera vidare. Wiliam (2014) argumenterar för att återkoppling ska leda till nya tankesätt och att rätt frågor är avgörande för effektiv återkoppling. I en observerad situation i studien gav läraren exempelvis råd om degkonsistens, vilket resulterade i att eleven själv experimenterade vidare. Denna process visar hur återkoppling i praktisk handling kan stödja elevernas lärande. När läraren ställer öppna frågor till eleven, tränas förmågan att reflektera ur ett vidare perspektiv. När eleven ställer frågor till läraren, ger det värdefull information till läraren om var eleven befinner sig och vad läraren eventuellt behöver utveckla i sin undervisning. Individuell återkoppling är viktig, bör ges tidigt i arbetsprocessen vara tydlig och konkret bidrar till att eleven förstår sitt nästa steg i arbetsprocessen vilket Lundahl (2012, s. 127) menar att skillnaden mellan elevens nuvarande position och det förväntade målet ska kunna överbryggas. Detta ingår i uppdraget som lärare att fortlöpande utvärdera elevernas behov och identifiera vilka anpassningar som behöver göras under arbetets gång.

Lektionen inkluderade en tydlig struktur, i detta fall lektionsstrukturen på tavlan och en bingobricka med fakta om aktuella livsmedel. Denna struktur hjälpte eleverna att formulera och motivera sina val, samt att reflektera över sitt eget lärande. Eleverna

kunde sedan på eget initiativ gå tillbaka till strukturen, lektionsstrukturen på tavlan såväl som bingobrickan, för att vägleda sig själva i sitt eget lärande i processen mot målet, vilket främjade självbedömning. Enligt Jönsson (2020) krävs att elever kan hantera frågor som: *Vart ska jag? Var är jag just nu? Hur kommer jag dit?* för att bedöma och ge sig själva återkoppling. Strukturella stöd som bingobrickor och lektionsplaner kan dock riskera att hämma elevens självständighet om de används alltför styrande.

Elevernas användning av sociala medier som TikTok under lektionen väcker frågor om hur teknolo-

giska resurser kan integreras i undervisningen. Samtidigt påpekar studien vikten av att diskutera källkritik med eleverna, särskilt i relation till sociala medier och "fake news". När det gäller att utnyttja sociala medier som ett komplement till kunskapsinhämtningen, använde eleverna sociala medier på sina mobiltelefoner som verktyg trots att det egentligen inte var tillåtet. En reflektion från studien är att elevernas kreativitet ibland kan prioriteras framför regler, men detta kräver en medveten diskussion kring användning av digitala hjälpmedel i klassrummet.

SLUTSATS

STUDIEN VISAR ATT det finns ett tydligt behov av att lärare medvetet använder olika former av återkoppling som är anpassade till varje elevs individuella behov och position i arbetsprocessen. Genom att planera, hantera och värdera återkopplingsformer på ett strategiskt sätt kan undervisningen bli mer effektiv, samtidigt som eleverna utvecklas. Individanpassad återkoppling, särskilt när den integreras redan i lek-tionsplaneringen, har potential att höja kvaliteten på undervisningen och förbättra elevernas resultat. Hirsh (2019) betonar att för att höja skolans resultat måste undervisningens kvalitet ses som en avgörande faktor för elevernas lärande och prestationer.

Utifrån studiens resultat, där återkoppling utformats genom praktisk handling, bildstöd, sociala medier och reflekterande frågeställningar, framkommer ett behov av att sprida kunskap om vilka återkopplingsformer som mest effektivt stödjer elevernas arbetsprocess. I hem- och konsumentkunskap (HKK) är vinsterna särskilt stora när eleverna används som resurser för varandra. Detta bidrar till utvecklingen av deras kreativa förmågor i praktiska sammanhang.

En lärare som medvetet och varierat använder återkoppling baserat på elevernas behov skapar en miljö där eleverna får möjlighet att pröva och ompröva, utforska nya idéer och ta ansvar för sin egen lärandeprocess. Denna medvetna strategi stärker elevernas förutsättningar att utvecklas och bidrar till att de tar ett större ansvar för sitt lärande.

REFERENSLISTA

- ★ Berggren, J. (2019). *Bedömning som lärande: Vad elever kan lära sig om skrivande på engelska genom kamratrespons*. I Lindberg, I. Eriksson & A. Pettersson. (red.). *Formativ bedömning*. Natur & Kultur, s. 178–205.
- ★ Boud, D. & Molloy, E. (2013). *What is the Problem with Feedback? In Feedback in Higher and Professional Education*, London, Routledge, 2013. Publicerad på Karolinska Institutets medarbetarportal: <https://medarbetare.ki.se/utbildningsstod/examination-utvardering/bedomning-av-larande/aterkoppling/vad-innebar-aterkoppling> (Hämtad 2024-09-13)
- ★ Braun, V. & Clarke, V. (2019). *Using thematic analysis in sporty and exercise research*. A. Smith & A. Sparkes (Red.), *Routledge Handbook of Qualitative Research in Sport and Exercise*, Routledge, s. 191–205.
- ★ Gelinder, L. (2020). *Smak för hållbar mat?: Undervisning för hållbar matkonsumtion i Hem- och Konsumentkunskap*, Uppsala universitet, Humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsrådet, Fakulteten för utbildningsvetenskaper, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier.
- ★ Granberg, A. (2018). *Koka sjuda steka: Ett sociokulturellt perspektiv på matlagning i hem- och konsumentkunskap på grundskolan*, Uppsala universitet, Humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Institutionen för kostvetenskap.
- ★ Hippkiss, A M. (2014). *Klassrummets semiotiska resurser: en språkdidaktiskstudie av skolämnena hem- och konsumentkunskap, biologi och kemi*, Umeå universitet, Humanistiska fakulteten, Institutionen för språkstudier.
- ★ Hippkiss, A M. (2019). Kapitel 10, Samtal, rum och artefakter i samspel i undervisningen. I Hjälmeskog, K. & Höijer, K. (red.) *Didaktik för hem- och konsumentkunskap*. Gleerups, s. 129–143.
- ★ Hirsh, Å. (2019). *Formativ undervisning – utveckla klassrumspraktiker med lärande i fokus*. Natur & Kultur, s. 9.
- ★ Jönsson, A. (2020). *Lärande bedömning*, 5. uppl., Gleerups,
- ★ Leahy, Lyon, Thompson, Wiliam, (2005) *Classroom assessment minute by minute day by day educational leadership*, 63 (3), s.18–24.
- ★ Lundahl, C. (2014). *Bedömning för lärande*. Upplaga 2:1. Studentlitteratur.
- ★ Oljans, E. (2020). *Matens betydelse för hälsa: Studier av meningserbjudande i hem- och konsumentkunskap*, Uppsala universitet, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier.

- ★ Skolinspektionen rapport (2019). <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2019/hem--och-konsumentkunskap-i-arskurs-79/> (Hämtad 2024-09-13)
- ★ Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 22*, Nordstedts Juridik, s. 43.
- ★ Taar, J. (2017). *Interthinking in Estonian Home Economics Education*, Helsingfors universitet, Faculty of Educational Sciences of the University of Helsinki.
- ★ Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*, <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html> (Hämtad 2024-09-13)
- ★ Wiliam, D. (2019). *Att följa lärande-formativ bedömning i praktiken*. 2:a upplagan, Studentlitteratur.
- ★ Wiliam, D. och Leahy, S. (2017). *Handbok i formativ bedömning- strategier och praktiska tekniker, Embedding formative assessment*, Natur & Kultur.

SKOLPORTEN